

FRANCESC XAVIER LLUCH I RAFECAS: UN ENGINYER CATALÀ DEL SEGLE XIX

ISIDRE ROSET I VENTOSA
ISIDRE ROSET I JUAN

*Francesc Xavier Lluch i Rafecas (Vilanova i la Geltrú 1818 -
Barcelona 1889), enginyer industrial mecànic tèxtil, és presentat en el
present treball com a model de científic (físico-químic), mecànic tèxtil i
prohom en el sentit més cívic del terme.*

*La seva història és un reflex de la societat del segle XIX,
sobretot en els camps de l'educació i la indústria. La recuperació de la
seva figura i obres s'ha acomplert feliçment en donar el seu nom a
l'Institut d'Ensenyança Secundària recentment inaugurat a la zona de
l'Aiguacuit.*

*Recuperat de l'oblit, coneguem aquest primer enginyer vilanoví
que treballà en diferents projectes ciutadans des d'un vessant
filantròpic en el sentit més pur de la paraula.*

FRANCESC XAVIER LLUCH I RAFECAS: UN ENGINYER CATALÀ DEL SEGLE XIX

INTRODUCCIÓ

El present treball d'investigació gira entorn la figura d'en Francesc Xavier Lluch i Rafecas, nascut a Vilanova i la Geltrú l'any 1818. ¿Qui fou aquest personatge, quina la seva família, quina importància tingué en la vida de la nostra ciutat? Són algunes preguntes que intentarem desvelar, alhora que mostrarem un quadre de la societat vuitcentista.

Vilanova i la Geltrú durant el segle XIX es transforma en una ciutat industriosa que està atenta als canvis que les grans ciutats europees dicten a la resta del món sota el lema del progrés. Progrés en les ciències, en les indústries, en les comunicacions que afavoreixen el comerç i la cultura.

L'estudi biogràfic d'un home ens submergirà en l'època, descobrint-nos el funcionament de la societat de la qual, d'una manera o altra, som hereus. Un fet transcendent del segle passat és la industrialització, causa directe de l'impuls de la ciència durant el segle XVIII. La Revolució Industrial europea, nascuda a Anglaterra cap al 1750, creà unes noves condicions de vida així com una nova classe social, el proletariat, que anirà prenent importància cabdal en el nostre segle.

Per afirmar la rellevància d'aquest home vuitcentista, he consultat els documents que la Biblioteca-Museu Balaguer guarda. Si bé, en un

principi, la recerca fou descoratjadora, de mica en mica han anat apareixent documents que m'han decidit a presentar la figura de Francesc Xavier Lluch i Rafecas com a prototipus d'home de ciència per, rescatant-lo de l'oblit, fer-li l'homenatge que es mereix.

La documentació que acompanya aquest treball confirma la hipòtesi que fou gràcies a homes savis, enginyers i filantrops que la nostra vila entrà en la modernitat, deixant un valuós impuls tant material (carreteres, el port, la biblioteca) com espiritual (escoles públiques, esperit obert).

PERFIL BIOGRÀFIC

Les primeres notícies documentals que trobem sobre el nostre biografiat, les hem cercat en diccionaris biogràfics, fet que ens dona a entendre la celebritat d'En Francesc X. Lluch i Rafecas, que és presentat com a dibuixant especialitzat en l'elaboració de teixits. La indústria tèxtil fou la primera que es plantejà, amb un caràcter plenament industrial, les fàbriques d'indianes: la de la Rambla, la de Cal Xuriquer, la de Mar, i d'altres mogudes per la força del vapor eren un reflex del que ocorria a Barcelona i a la resta d'Europa. La maquinària normalment provenia d'Anglaterra, país peoner en la invenció d'aparells mecànics per filar i teixir. Manchester, la ciutat anglesa capdavantera en el desenvolupament de la indústria tèxtil cotonera, desbancava el monopoli que Liverpool havia tingut.

Francesc X. Lluch i Rafecas viatjà a França per a completar els estudis que tan brillantment havia superat a la Llotja de Barcelona. «L'École centrale d'Arts et Manufactures» de París, a mitjans del segle XIX, era la millor escola politècnica del moment. Lluch hi va estudiar i va completar la seva carrera al cap de tres anys, arrodonint el seu currículum en una foneria a Bolton, prop de Manchester. Fou allà on escrigué l'obra científica titulada *Teoria Atòmica*, un opuscle on Lluch exposa les idees entorn una classificació química dels elements.

Aquests viatges per Europa obriren les mires del nostre enginyer; a París fou testimoni de l'ambient positivista i espectador d'esdeveniments històrics de primer ordre com els enlairaments de globus aerostàtics. A Londres acudí a la International Exhibition of 1862. ¿Quin devia ser, doncs, el seu esperit quan torna a Vilanova, sinó el de un expert i

emprenedor enginyer disposat a endegar l'engranatge del progrés de la seva vila natal?

Diccionario biográfico de artistas de Catalunya. Ed. Milà, Barcelona 1953.

LLUCH, Francesc Xavier. Dibujante barcelonés ochocentista. Especializado en proyectos para tejidos y alfombras en lo que realizó verdaderas obras de arte. Con Narciso Miralles fue autor de un tratado teórico-práctico de la fabricación de tejidos «El primero que ha salido a la luz en España impreso en Barcelona en dos tomos, uno de texto y otro de láminas en negro y color». Fue profesor director de las clases de dibujo aplicable a la fabricación y a la teoría del tejido que se daba en la Asociación de Socorro y protección a la Clase Obrera de Barcelona. En 1845 estaba vecindado en la calle de la Boria.

Diccionari biogràfic Alberti. Barcelona 1968.

LLUCH I RAFECAS, Francesc X.- Dibujant nascut a Vilanova i la Geltrú devers 1818 i mort a Sant Gervasi de Cassoles (Barcelona) en 1889. Estudià a l'Escola de Belles Arts de Barcelona i a la Central d'Arts i Manufactures de París. S'especialitzà en teixits i tapissos. En 1849 era catedràtic d'ensenyament de teixits a Belles Arts, on exercí un magnífic mestratge. També ensenyà a l'Associació de Socors i Protecció i de la Classe Obrera. Escriví amb F. Miralles un *Tratado teórico-práctico de la fabricación de tejidos* publicat en 1852. Edità d'altres llibres sobre la seva especialitat.

També en fan referència la *Gran Enciclopèdia Catalana*, l'*Enciclopèdia Moderna Catalana* de Joseph Fiter i Inglès, editada per Joseph Gallach a Barcelona el 1913 (vol. III), i l'*Enciclopèdia Espasa*.

La Il·lustració Catalana en el tom XI corresponent a l'any 1889 publicà una notícia sobre la mort de F. X. Lluch i Rafecas, un article firmat per Ramon de Manjarrés, alumne del difunt. Acompanya a l'escrit un gravat amb el perfil del finat realitzat per Thomas Pijolin. Aquest homenatge fou reeditat en 1914 amb motiu del vint-i-cinc aniversari de la mort del mestre Lluch, costejat pels seus alumnes i agraïts deixebles vers el que fou el seu mestre. En aquest «Judici crític» es fa un repàs per l'activitat docent de F. X. Lluch, esmentant també les obres científiques i les obres artístiques que li valgueren importants premis i «Encomiendas».

LLUCH I LA CARRETERA DE LES COSTES

Altres fons de documentació entorn a la vida i obra d'En Francesc X. Lluch i Rafecas, les trobem en la bibliografia local:

Josep Coroleu en la seva *Historia de Villanueva y Geltrú* inserta la ressenya que Francesc X. Lluch i Rafecas li féu arribar sobre les obres realitzades a la carretera de les costes. Coroleu, en parlar de Lluch, el tracta d'amic i condeixeble i l'ensabona força; així mateix, al final d'aquesta petita història de la carretera de les costes del Garraf planteja l'atribució de la realització d'aquestes obres a la decidida constància dels senyors Lluch, pare i fill, lluitadors infatigables, benefactors i gestors de les obres efectuades per a comunicar directament Vilanova i la Geltrú amb el cap i casal de Catalunya, salvant el massís del Garraf, barrera natural que aïllava la nostra comarca des de temps immemorial.

Freixa Olivari en *Anales de Villanueva y la Geltrú* dedica el seu capítol tercer a una breu per condensada biografia d'En Francesc Lluch i Rafecas; apareix més quan parla de diferents assumptes vilatans, com el Col·legi de San Luis Gonzaga i de les Escoles de l'Ajuntament en les quals impartí classe de francès i anglès. Freixa també l'anomena en parlar de la instrucció pública i, d'una manera particular, quan tracta el tema del projecte del port de Vilanova en el qual Lluch tingué un paper protagonista. També surt esmentat com a comissionat per l'Institut Agrícola de Sant Isidre, i molt especialment en tractar el tema de l'Escola d'Arts i Oficis de Vilanova i la Geltrú, ja que Lluch fou l'encarregat de realitzar el programa d'ensenyaments que aquesta escola devia impartir. Aquest programa serví posteriorment de base per al Reial Decret de sis de novembre de 1886 en el qual l'Estat creava set centres arreu d'Espanya.

Aquests textos ens manifesten la callada labor d'En Francesc X. Lluch i Rafecas en el camp de la instrucció teòrico-pràctica.

CONTEXT SÒCIO-CULTURAL

Alguns segles comencen abans de temps i no acaben fins passats uns anys del segle següent; així ens ho sembla amb el segle XIX, que nasqué setmesó gràcies a la Revolució Francesa per morir més que centenari durant la Primera Guerra Mundial.

El segle XIX és el segle de les revolucions: la industrial, primer, fou la que desencadenà tota una sèrie de factors tant a nivell econòmic com a nivell social (aparició del proletariat); les burgeses també contribuïren a aquest canvi estructural que transformà l'Antic Règim en una societat capitalista amb visos de democràcia. La lluita entre les classes dirigents, aristocràcia i clergat, i els liberals, la burgesia i les classes treballadores, és la tònica de tot el segle. A Catalunya aquests estires i arronses han rebut diferents noms: rebombori del pa, bullangues, sense oblidar les guerres carlines, dels matiners i de les patuleies, etc. La inestabilitat política provocà durant tot el segle XIX una corrua de «pronunciamientos» a càrrec de generals militars o bé de juntes que prengueren el poder a favor dels conservadors absolutistes o a favor dels progressistes liberals.

En l'àmbit de les idees, el segle XIX ve marcat per l'il·luminisme del set-cents, que posa la raó per damunt els sentiments, però durant els primers anys del segle i com a reacció sorgeix el romanticisme, que exalta l'individu, els nacionalismes i l'idealisme. Dintre d'aquest romanticisme, podem incloure-hi el nom del poeta Manuel de Cabanyes, fill d'una família de solera que comerciava amb Amèrica.

Molts eren els qui marxaven a fer les Amèriques i alguns retornaren al seu país enriquits pel negoci dels vins i colonials.

El comerç amb les Amèriques afavorí la naixença d'una classe mitjana prou poderosa com per plantar la llavor d'una incipient revolució industrial. Aquesta es basà en la indústria tèxtil, en el tractament del cotó. Del 1814 al 1840 es produí la transformació per mitjà de la mecanització; aquesta llavor comença a donar els seus fruits des de 1841 a 1880.

El nostre personatge, F. X. Lluch i Rafecas, va néixer a Vilanova i la Geltrú l'any 1818. La vida de la nostra vila durant el mil vuit-cents se'ns presenta en la seva màxima expressió en la casa Papiol o en la masia d'En Cabanyes, cases amb un marcat gust neoclàssic, que pertanyen a famílies semiaristocràtiques que basaven la seva riquesa en la terra i el comerç ultramarí. La guerra contra el Francès propicià que Vilanova i la Geltrú fos envaïda per tota mena de forasters, ja civils o militars, que veieren en la nostra vila un lloc apartat i tranquil en comparació amb d'altres llocs. I tanmateix Vilanova era un lloc gairebé incomunicat, principalment per l'accidentada geografia del massís del Garraf. El mar era la gran ruta d'entrada i sortida tant de productes com de persones; un «Gremio de mareantes» floreixent així ens ho fa entendre i els vaixells de cabotatge ens ho certifiquen.

Vilanova, després de la guerra contra Napoleó, segueix les pautes d'una incipient revolució industrial. Els boters de la platja es prefiguren com a sector social en puixança; es comencen a instal·lar les primeres indústries tèxtils amb capital estranger, neixen fàbriques i tallers, les xemeneies s'alcen i comencen a fumar, signes d'un temps nou, el capitalisme, i d'una vella classe social, els obrers. És l'impuls imparable del comerç i el progrés, i la màquina de vapor és present tant a terra com en mar; la força a vapor mou enginyers mecànics que transformen carbó en energia.

El mateix any de naixença de Francesc Xavier Lluch coincidí amb el de F. de Sales Vidal, que fou co-fundador, amb Segarra, del Teatre Català. La generació nascuda l'any 1818 tingué l'oportunitat d'assistir a uns canvis totals, les millores de les comunicacions, la formació d'entitats culturals i sindicats obrers, àdhuc altres de menys importants però no per això menys transcendents, com la portada d'aigües, l'abastament d'enllumenat públic a gas i l'aparició de la premsa diària (*Diario de Villanueva y Geltrú*).

MARC FAMILIAR

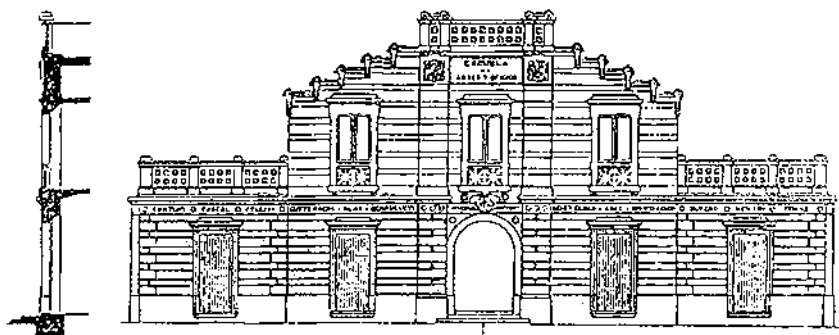
La família Lluch, que tenia la seva casa pairal a la Rambla Principal núm. 71 (on actualment es troba el col·legi de religioses de Santa Teresa de Jesús) fou una de les més importants impulsores en l'establiment de l'ensenyança teòrica i pràctica a Vilanova.

El pare de F. X Lluch i Rafecas, Josep Francesc Lluch i Torrens fou un insigne patrici, fórmula que amaga el veritable sentit, és a dir, un *americano o indiano* que havia fet fortuna a l'Havana i Matanzas, i que, en retornar a la seva vila, afavorí amb el propi pecuni les aspiracions culturals i els projectes filantròpics propis de la Vilanova vuitcentista.

Torna de Cuba l'any 1872; quatre anys més tard reforma, sota la direcció del mestre d'obres Josep Salvany, la seva casa, Can Lluch, que l'any 1887 s'inaugurà com a seu de l'Escola d'Arts i Oficis.

La seva muller, Bonaventura Rafecas i Puig, pertanyia a la florent burgesia industrial, un sector social benestant que impulsava l'establiment de fàbriques de teixits a Vilanova i que mantenia estrets lligams comercials a l'illa del Carib.

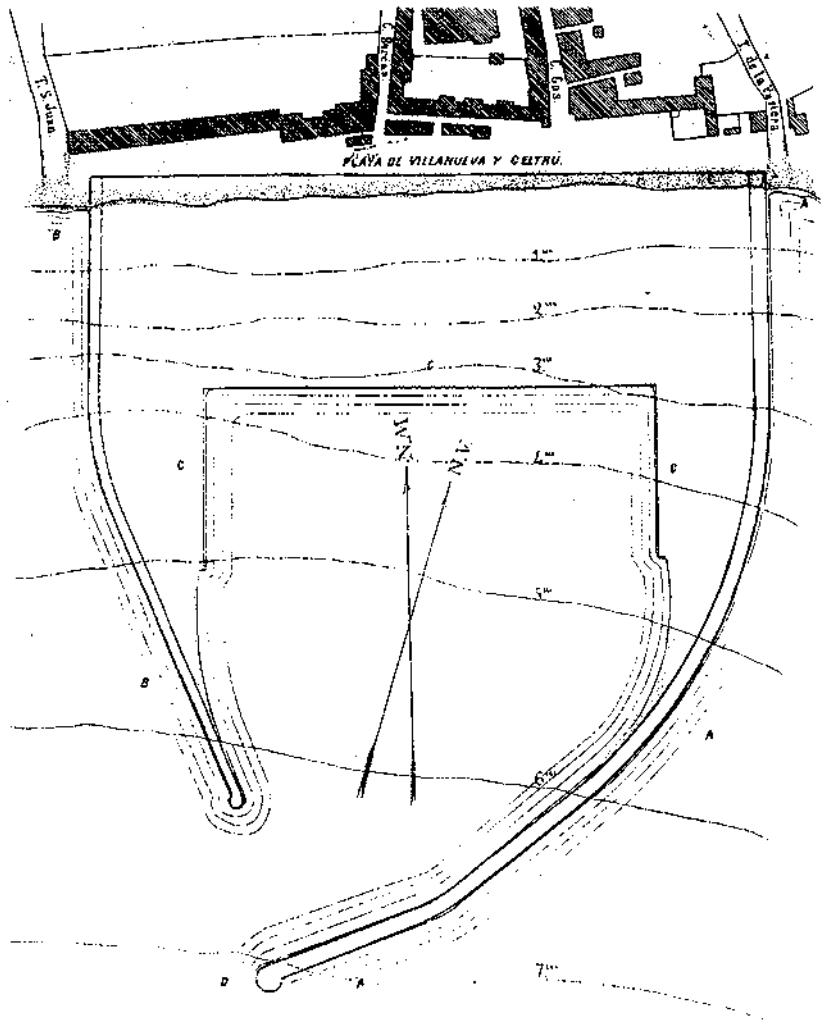
Projecte municipal (no realitzat) d'Escola d'Arts i Oficis a la Rambla Principal n.º 71 de Vilanova i la Geltrú.

Amb aquestes condicions familiars no ens ha d'estranyar que el fill de Can Lluch fos enviat a estudiar, a l'Escola Industrial de Barcelona, els primers elements de la tècnica tèxtil i dibuix i pintura a la Llotja. Aquestes últimes sostingudes per la Junta de Comerç. Veiem en aquest fet una clara relació entre l'activitat del pare i l'orientació educativa que desitjava per al seu fill. En fou brillant alumne i completà la seva formació a l'estranger, concretament a L'École Centrale d'Arts et Manufactures de Paris.

LLUCH I EL PROJECTE DE PORT DE VILANOVA

Durant molts anys la façana de Vilanova fou una platja on els mariners aparcaven les seves barques de pesca. La idea de construir un port es va fer cada cop més i més patent, però fou en el s. XIX quan el projecte es pensà d'una manera efectiva. En els *Anales de Villanueva* hi ha la història d'aquest projecte en el qual F. X. Lluch hi digué la seva, ja que fou comissionat per l'Ajuntament. Segons Lluch, «el puerto traeria el ferrocarril» i la població de Vilanova es doblaria; això passava l'any 1875.

A F. X. Lluch, com a enginyer que era, se li demanava opinió sempre que d'obres públiques es tractés; era un home interessat per tots els aspectes que afavorissin el progrés i la cultura, que ponderava els pros i les contres de cada assumpte de manera rigorosa i científica. Només cal repassar l'índex de cognoms del llibre de Freixa per adonar-nos que

Escala de 1 p. 1000.

PLANO GENERAL

del

PROYECTO DE PUERTO

(Decreto 23 de Abril 1874)

«Plano General del Proyecto del Puerto» segons el Decreto del 23 de Abril de 1874.

estava ficat en tot projecte adreçat a l'avenç de la nostra vila. En fi, tot un savi, teòric i pràctic.

El trobem fotografiat en una orla del Col·legi Lliure de Segon Ensenyament de Vilanova i la Geltrú del Curs 1874 junt a d'altres professors d'aquella escola. Dentre els alumnes que dediquen aquesta orla en trobem un que arribaria a ésser president de la Generalitat de Catalunya, Francesc Macià i Llusà, que estudia enginyeria com el seu mestre.

TEORÍA ATÓMICA DE F. X. LLUCH

El 1862 F. X. Lluch i Rafecas, de Manchester estant, envia al seu mestre Lorenzo Presas un estudi arran de la *Teoría Atómica*, un opuscle entorn de la classificació dels elements químics. Lorenzo Presas i Puig, doctor en ciències i farmàcia, professor de càlcul infinitesimal de la Facultat de Ciències de la Universitat de Barcelona, l'encoratja a publicar el seu treball, consell que segueix el seu alumne, que col·loca la carta com a pròleg a la seva *Teoria Atòmica*.

Lorenzo Presas havia estat consultat l'any 1838 per l'Ajuntament de Vilanova i la Geltrú, consulta a la qual el doctor respongué amb una proposta de programes d'ensenyament que comprenia matemàtiques, canvis nacionals i estrangers, regla conjunta, geografia i codi mercantil, economia política, física, química i història natural. En aquesta proposta de programa es poden entreveure els orígens de les futures escoles industrials de Vilanova i la Geltrú, les quals foren impulsades pel seu deixeble Francesc X. Lluch i Rafecas. La consulta de l'Ajuntament vilanoví fou feta l'any 1836, any en què Ramon Barraceta obtingué la càtedra de matemàtiques per defunció del mestre Josep Rafecas (l'avi matern del nostre biografiat?).

De la publicació del llibret *Teoría Atómica*, se'n va fer ressò el *Diario de Villanueva y Geltrú* en data 23 d'octubre de 1862 i en data 12 de desembre del mateix any en tornà a fer esment per una correspondència que publicà *La prensa de La Habana*. Això s'explica perquè el seu pare residia a l'illa de Cuba.

Aquesta obra, després de molt buscar-la, va aparèixer en un armari de la Biblioteca-Museu Balaguer, el *Boletín* de la qual, en data de 26 de

març de 1886, publica una ressenya titulada «DONATIVO LLUCH», donatiu format per més de quatre-cents llibres i algunes llibretes manuscrites, que ha estat una font documental de primer ordre per saber els camps del coneixement que interessaven el mestre Lluch; més endavant en comentarem àmpliament la importància.

LLUCH Y RAFECAS, D. FRANCISCO: *TEORÍA ATÓMICA. Leyes que presiden a la formación de los cuerpos compuestos, insiguiendo los principios de Dalton su fundador.* San Gervasio Barcelona est. tip. M. Blanxart 1862.

En la serie de conocimientos humanos la Química ocupa un lugar muy distinguido y entre las diferentes partes de que consta hay una que se dió a conocer hace más de medio siglo por el célebre Dalton bajo el nombre de Teoría Atómica echando con ella los cimientos de la filosofía química, que la ha guiado en sus investigaciones. Dalton era hijo de un pobre cuakero quien se dedicó primero a la enseñanza pública de las matemáticas y después a la de la Química. Desde su aparición ha sido cultivada por sus sucesores y se han derivado de la misma (por contener el gérmen) la teoría de los equivalentes químicos y números proporcionales.

Mi discípulo y amigo Don Francisco Lluch i Rafecas natural de Villanueva i Geltrú, provincia de Barcelona, que estudió en la Escuela Industrial barcelonesa los primeros elementos y que completó en la Central de Artes y Manufacturas de París, acaba de remitirme desde Gorton (Inglaterra) en que esta ocupado haciendo la práctica de sus estudios en la especialidad de Mecánica, el presente Opúsculo que ha escrito en los ratos de ocio que le quedan desde las seis de la mañana, en que entra al taller, hasta las seis de la tarde, de quien les he aconsejado que imprima mil ejemplares para que dé a conocer las leyes que acaba de hallar que presiden a la formación de los cuerpos.

La marcha de la Química desde los Alquimistas hasta del presente tiene muchos puntos de contacto con la Astronomía, que principi en los pueblos pastores y acabó por la Mecánica celeste de la Laplace, quien aplicó el calculo infinitesimal descubierto simultáneamente por Leibnitz y Newton. No quede la menor duda que la Química teórica, que en el día es inmensa, tiene por antorchas (lo mismo que la Astronomia) la Física y la Matemática, y que con tan fecundas hermanas llegará un día a completarse del todo en su parte teórica, y en honor de Dalton, su fundador, es muy justo que se llame Teoría Atómica en lugar de Química teórica.

*Francesc Xavier Lluch i Rafecas (Vilanova i la Geltrú 1818 - Barcelona 1889).
Il·lustre vilanoví, científic. Publica la Teoria Atòmica el 1862, anterior a
l'ordenació dels elements pel químic rus (1869) Dimitri Mendeleief. Enginyer
mecànic i tèxtil, autor de diverses obres de teoria de teixits.*

¿Podrán ocupar las leyes de Lluch respecto a la Química el mismo lugar que las de Kepler respecto de la Astronomía?

¿Las leyes de Lluch nos conducirán a admitir la atracción de los tomos en razón directa de masas e inversa del cuadrado de las distancias como halló Laplace rectificando a Newton y en todo siempre conforme con la atracción universal?

He aquí dos demandas que me atrevo a hacer a la generación presente para que si lo juzga digno se ocupe de su estudio.

Barcelona, 1 de julio de 1862.

Lorenzo Presas.

DIARIO DE VILLANUEVA Y GELTRÚ, JUEVES 23 DE OCTUBRE DE 1862.

Hemos tenido el gusto de leer la Teoría Atómica, escrita por el ilustrado joven natural de esta villa D. Francisco Lluch Rafecas cuyo opúsculo juzgado ya, por su digno catedrático en la Escuela Industrial de Barcelona el señor Lorenzo Presas le ha aconsejado su publicación. Esto supuesto, aunque profanos y muy limitados en nuestros conocimientos, no nos permitiremos entrar en análisis, pero como en química es reconocida y aún su parte más esencial, la teoría según la cual todos los cuerpos son producto de la reunión de sus átomos componentes, de donde resulta su naturaleza química y la propiedad que todos ellos tienen de combinarse entre sí en proporciones atómica definidas, fundado en ella, el estudioso y entendido señor Lluch es indudable que ha prestado un servicio eminente a la ciencia haciendo conocer las leyes que presiden a la formación de los cuerpos componentes como con su autoridad científica lo asegura el señor Presas.

Por ello, pues, sin entrar en pormenores que ni nos permite nuestra instrucción ni son de este lugar y llamemos la atención del público respecto al citado opúsculo o, como admiradores respetuosos del ingenio y aplicación asidua del señor Lluch, felicitándole con nuestra humilde sinceridad por la gloria que para sí y para su patria principia a conseguir ocupando ya un lugar distinguido como científico, que es la mayor que reconocemos puede el evar a la humanidad al lado de la virtud.

Felicitemos también al señor Presas por cuanto consideramos la satisfacción que le cabe al recoger de su apreciable discípulo la que le corresponde. Ojalá que la juventud villanovesa, estimulada por tan honroso

ejemplo, le imite y corresponda al llamamiento que le hace el presente siglo respecto de la necesidad de cultivar los conocimientos del saber humano.

DIARIO DE VILLANUEVA Y GELTRÚ, 12 DE DICIEMBRE DE 1862.

De una correspondencia que publica la Prensa de La Habana tomamos el siguiente párrafo por referirse a un apreciado hijo de nuestra población. Dice así:

Un joven llamado D. Francisco Lluch natural de Villanueva y Geltrú, y actualmente residente en Inglaterra, acaba de descubrir en la teoría atómica unas leyes que presiden a la formación de los cuerpos compuestos. Al decir de los inteligentes, es cosa enteramente nueva y que está llamada a producir una gran revolución en la química. El joven inventor es discípulo de D. Lorenzo Presas, a quien ha consultado el resultado de sus estudios; este señor no sólo ha encontrado conveniente para el progreso de las ciencias la invención de su estudioso discípulo sino que le ha estimulado a que publique un opúsculo, que según me ha dicho, se halla ya en prensa próximo a ver la luz pública. Es más de admirar en el señor Lluch que éste no es el ramo preferente a que está dedicado; su profesión es la de ingeniero mecánico en la cual desempeña su cometido en una respetable fundición de Inglaterra, cuyos dueños le comisionaron para montar la máquinas que la misma remitió a la Exposición de Londres. Su invento procede del aprovechamiento con que en los ratos de ocio se ha dedicado a investigaciones provechosas para la ciencia y para la honra suya y de la patria que le vio nacer. Como soy lego en esta materia de que se trata, espero que a la publicación del opúsculo emitan su parecer los hombres científicos para dar a Vds. oportuna cuenta en obsequio de la verdad. Por ahora puedo decir a Vd. que Mr. Dumas (el químico) ha consignado en una carta el mucho interés con que ha visto la invención químico atómica del catalán Lluch».

Por nuestra parte podemos añadir que sabemos por conducto fidedigno que dicho señor D. Francisco Lluch y Rafecas ha sido nombrado Miembro corresponsal de la Real Academia de Ciencias naturales y Artes de Barcelona.

EL DONATIU LLUCH

Albert Virella i Bloda en la seva obra *Els anys tristos 1881-1900. Crònica de la decadència de Vilanova i la Geltrú* esmenta F. Lluch i Rafecas en la pàgina 66, on dues il·lustracions ens el presenten com a

professor de teoria tèxtil i dibuixant, i també com a promotor del projecte d'un port de Vilanova (1875). En la pàgina 99 ens en parla com a enginyer que avala el projecte d'un centre teòric-pràctic d'arts i oficis, i més endavant l'inclou en el panorama de la cultura científica i tècnica. L'autor d'aquest llibre parla, a la pàgina 102, de les donacions que anà rebent la Biblioteca-Museu Balaguer, d'entre les quals destaquen les dels vilanovins Magí Pers i Ramona, Francesc Lluch i Rafecas, Josepa Massanès, Eduard Toda, Jordana i Morera, etcètera.

Per saber quina era aquesta donació vaig consultar el *Boletín de la Biblioteca-Museo Balaguer*, on en data 26 de març de 1886, es trobà l'anunci d'un apartat titulat «DONATIVO LLUCH». Aquest llegat provenia de la casa pairal dels Lluch, situada a la rambla Principal núm. 71, casa que fou local de l'Escola d'Arts i Oficis de Vilanova per després passar a mans de les germanes teresianes, per mitjà de la compra-venda del marmessor testamentari de F. Lluch Torrens, el pare Enric d'Ossó, fundador de les teresianes.

Per tant, la donació, i així ho testimonien les fitxes de l'índex de la Biblioteca-Museu Balaguer, porta el nom de José Lluch Torrens, pare de F. X. Lluch i Rafecas. Fet aquest aclariment, passem a llegir directament el que diu el *Boletín*. Veurem com ens sorprendrà el contingut del llegat, tant per la seva importància com per la quantitat de volums deixats a la institució balagueriana, la junta de la qual decidí dedicar un armari específic a aquesta generosa donació; el cert, però, és que aquesta decisió no s'acomplí, i els llibres del llegat es troben repartits per diferents prestatgeries de la sala de lectura.

«BOLETÍN BIBLIOTECA-MUSEO BALAGUER», 26 DE MARZO DE 1886

DONATIVO LLUCH

La biblioteca del instituto de ha enriquecido con un considerable número de obras científicas procedentes de la que perteneció a nuestro inolvidable paisano el ingeniero D. Francisco Lluch Rafecas.

Pasan de cuatrocientos los volúmenes recogidos y regalados por los señores albaceas testamentarios del difunto padre de nuestro estimado amigo, cuyo entusiasmo por la obra del ilustre fundador de la Biblioteca-Museo era tan sincero como era cordial la amistad que entrambos unía.

He aquí la relación de dichas obras muchas de las cuales han venido a llenar el vacío de que adolecía alguna sección del catálogo de libros científicos:

ANGULO (E. de) *Tratado de álgebra*. Barcelona 1878.

ANGULO (G. de) *Elementos de aritmética*. Barcelona 1879.

ARAGO (F.) *Astronomie Populaire*. París 1867, 4 vols.

La «Donación Lluch» ens permet l'accés als llibres que pertanyien a la biblioteca familiar. Aquesta bibliografia és una font valuosíssima per conèixer el bagatge científic i cultural del nostre personatge. Els volums i les obres d'aquesta donació ens il·lustren de manera directa dels temes i de les àrees de coneixement que Francesc X. Lluch i Rafecas estudià.

La bibliografia esta dividida en set apartats:

El primer està format bàsicament per obres de caràcter científic abraçant tots els àmbits de la instrucció, des dels teòrics fins als més pràctics: matemàtica, botànica, etcètera.

El segon apartat és compost per les obres de caire científic aplicades a la indústria.

Un tercer apartat és dedicat a l'agricultura.

El quart a llibres de gramàtica espanyola, francesa i anglesa.

En el cinquè trobem les obres de temàtica històrica.

En el sisè, catàlegs d'exposicions internacionals, i en el setè, llibres d'ensenyament i formació de joves.

Els autors dels llibres del llegat són majoritàriament francesos, professors i inventors de primer ordre, científics i historiadors famosos. Fixem-nos, per exemple, en *Histoire de la Revolution française* de Louis Blanc, editada a París el 1847 en deu volums, obra clàssica i fonamental en la historiografia de l'època.

Aturem-nos un moment en el volum *Voyages aeriens*. Aquest llibre narra els viatges aeris en globus realitzats per intrèpids aventurers que mitjançant aquells artefactes aerostàtics realitzaven, experiments científics i meteorològics decisius i a voltes arriscats. Com el que un dels

autors, Tissandier, efectuà el 1875, juntament amb Sivel i Crocé-Spinelli a bord del globus «Zenith», ascensió que arribà als 8.600 metres i en la qual moriren els seus dos acompanyants. La gran atracció pels enginyers mecànics, i sobretot pel ferrocarril, la trobem consignada també en els llibres *A history of the English railway* i *A nouvel Album des Chemins de fer* pel que fa al ferrocarril, i en *Études sur la navigation fluviale par la vapeur* copsem l'afecció i la voluntat enciclopèdica de l'inquiet estudiós, F. X. Lluch.

Menció especial mereixen els quaranta-dos volums de la revista *The Engineer*, revista setmanal publicada a Londres de 1856 a 1881, obra que dona testimoniatge de la passió de Francesc X. Lluch per estar al corrent de les novetats que es produïen en el camp de l'enginyeria, tan viu i canviant durant el segle XIX.

L'apartat dedicat a obres que tracten sobre agricultura, informa de l'interès que despertava aquest àmbit productiu en el multidisciplinar esperit de l'enginyer. Assenyallem ací el paper d'En Lluch en l'Institut Agrícola de Sant Isidre, del qual fou delegat, i la importància que per a l'economia comarcal tenia el cultiu de la vinya i la producció de vins i aiguardents. En aquest sentit és força significatiu trobar un *Traité theorique du travail des vins* de Maumené publicat a París l'any 1874; pensem també en les plagues que assolaven, amb periodicitat, les vinyes catalanes, oïdium, mildiu i fil-loxera, i la resposta que els tècnics degueren d'afrontar per tal de donar solucions factibles per als camperols i vinyaters que veïen la seva subsistència amenaçada per mals terribles i desconeguts.

La secció dedicada a la gramàtica reflecteix una qüestió evidentment pràctica, quan Lluch marxa a França i es troba amb l'inconvenient d'un idioma diferent que ha d'aprendre, gairebé per immersió lingüística, en assistir a les classes de l'École Central d'Arts et Manufactures. D'aquesta dificultat en parla en una carta dirigida al seu pare (Doc. núm. 1). D'altra banda, per estar «a la page» dels nous avenços científics, el coneixement de l'anglès i del francès li és imprescindible. No oblidem tampoc que Lluch arrodoní la seva formació tècnica a Anglaterra, concretament a Gorton, prop de Manchester, muntant maquinària d'una foneria; per tant, hagué d'aprendre l'idioma de Shakespeare vulguis o no. Cal recordar també que participà en diferents claustres de professor en qualitat de mestre d'idiomes. D'altres llibres sobre gramàtica i ortografia

castellana parlen, per ells mateixos, de la voluntat perfeccionista del políglot vilanoví.

La següent divisió és la que concerneix els llibres d'història. Ja s'ha comentat l'obra de Louis Blanc sobre la Revolució francesa. És molt interessant trobar llibres de les biografies dels artistes, com *Les hommes celebres de l'Italie*, on diversos autors expliquen la vida d'artistes renaixentistes famosos, acompanyant els textos d'uns magnífics gravats amb les figures dels més celebrats pintors, escultors, orfèvres i arquitectes italians, models en els quals Lluch s'emmiralla, adaptant aquest reflex a la seva època. Quatre volums, més uns *Biographical essays*, tots ells de Macaulay, tracten de les vides de científics, polítics i descobridors, parangó que Lluch emula amb èxit.

Els catàlegs de les exposicions internacionals i universals, Londres 1862 i París 1867, són una evidència més de l'esperit del segle XIX. La impressió que F. X. Lluch degué sentir en visitar aquestes mostres totals no es pot deixar passar inadvertida, i més quan el trobem com a impulsor de l'Exposició Regional que es celebrà a Vilanova i la Geltrú l'any 1882. Les exposicions del segle XIX són manifestacions de la puixança econòmica i lloc de trobada per adquirir i mostrar les novetats en tots els camps de producció, tant el científic com l'artístic i d'un complicat engranatge organitzatiu. L'any 1851 tingué lloc la primera Exposició Universal, per la qual fou construït expressament el Palau de Vidre a Londres; la següent seria l'Exposició Universal de París (1855), en la qual s'incorporen les Belles Arts costat per costat amb els productes i mercaderies del món sencer (vegeu doc. núm. 2 i 2 bis).

En consultar els dos volums de l'exposició universal de París de 1867, he descobert la inclusió en catàleg d'En Lorenzo Presas. El catedràtic barceloní, mestre del nostre enginyer Lluch, hi és inscrit en l'apartat d'«Instruments de precisió i materials de l'ensenyament de les ciències» presentant un sistema natural de cristal·lització i un «higròmetre» (aparell per mesurar la humitat de l'aire), totes dues invencions del doctor Lorenzo Presas, de qui ja hem parlat en analitzar l'obra *Teoría Atómica* i en tractar del programa per una Escola teòrico-pràctica d'Arts i oficis; aquesta amistat entre alumne i professor es veu reforçada amb aquesta circumstància de l'Exposició Universal a París l'any 1862. A manera de curiositat, hi trobem també, i en la secció de vins, els Bory, Batlle, Llopis i Robert, comerciants de vins «muscat» de Sitges.

Fou arran d'una exposició a Londres, segons noticia el *Diario de Villanueva y Geltrú*, que Lluch fou comissionat per muntar la maquinària presentada en l'exhibició.

L'últim apartat és el dedicat a llibres d'instrucció i de pensament. Una memòria relativa a l'ensenyament de sord-muts o un manual de gimnàstica atenen la inquietud que, en l'àmbit de l'ensenyament, despertaven les noves metodologies i les singularitats fisiològiques que alguns alumnes presentaven en l'incansable curiós que se'ns apareix F. X. Lluch.

Menció acurada es mereix el volum *The Conduct of Life* del filòsof i assagista nord-americà Emerson, propagador del transcendentalisme americà. Un darrer llibre, encara, que crida l'atenció, és *Philanthropic Economy*, Londres 1835, remetent a una filosofia que durant el mil huit-cents tingué nombrosos seguidors i de la qual, afortunadament, a Vilanova en trobem mostra en genuïns filantrops com Josep Tomàs Ventosa, promotor de les escoles públiques, Francesc Gumà i Ferran, donador del parc públic que porta actualment el seu nom, i l'insigne pròcer D. Víctor Balaguer i Cirera, benefactor incansable de la nostra ciutat.

El llegat es completa amb seixanta quatre quaderns manuscrits, no en francès sinó en castellà, que versen sobre diferents assignatures que Lluch cursa a la Central de Paris. És en aquestes llibretes on es poden trobar documents personals, dibuixos tècnics, planells d'edificis contemporanis (com un del *Casino de los artesanos* o un altre per a la maquinària a instal·lar en la *fàbrica de Ferrer Vidal i Cia.*), esborranys de cartes i articles per al *Diario de Villanueva y Geltrú* (sobre aspectes higiènics a tenir en compte en els locals públics, sobretot escoles), apunts extrets de llibres que parlen dels ferrocarrils, exercicis pràctics d'alçades comparades (*Solicrup, Sant Cristòfor...*), i fins i tot comptes domèstics acompanyats de conjugacions, verbs francesos i mesures astronòmiques. En fi, tota una sèrie de documents manuscrits que són la clau de volta per obrir-nos la porta d'un passat no tan llunyà, del qual encara avui podem resseguir les petjades.

L'URBANISME DEL SEGLE XIX

L'urbanisme és la ciència que projecta les ciutats. Aquesta teoria urbanística veié el seu naixement durant el segle XIX quan les grans

ciutats hagueren d'adaptar-se a unes condicions noves imposades: el progrés industrial, els nous mitjans de transport i l'augment demogràfic. Exemples paradigmàtics d'urbanització són el París d'Haussmann i el pla Cerdà a Barcelona; Vilanova no resta aliena a aquest corrent, essent patent en l'eixample de la ciutat, projectat per Francesc Gumà i Ferran.

L'urbanisme plantejava solucions racionals que estructuraven l'espai urbà, intentant trobar respostes adients, ja per a l'ús o per als accidents topogràfics.

Els enginyers foren els protagonistes de les transformacions constructives del s. XIX. A la fi del s. XVIII, i dins el marc de la preocupació del progrés tècnic —propi de la Il·lustració— es varen crear escoles politècniques, on es formaven aquests professionals.

Els nous materials, el ferro i el vidre, i la producció en grans quantitats a baix cost, confluïren, a partir de 1850, en les obres d'enginyeria: ponts, grans cobertes i edificis amb esquelet metàl·lic.

Les ciutats creixen i neixen nous edificis, estacions de ferrocarril, mercats, biblioteques, recintes per a exposicions, escorxadors, etc...

Els urbanistes no descuiden cap servei, incloent-hi hospitals i cementiris. Aquest recinte fora-vila fou pensat com «**la ciutat dels morts**». I com a tal ciutat, s'hi troben carrers i avingudes, blocs d'habitatges els nínxols i cases amb jardí (tombes) burlant la igualtat democràtica que suposa la mort.

El cementiri d'una ciutat representa, a una escala reduïda, l'esperit dels seus habitants. També podem trobar-hi eixamples, mausoleus i panteons que responen a preferències estètiques dominants en un moment històric concret. Durant el segle XIX, l'ambient romàntic recrea els recintes fúnebres com a espai d'exposició idoni per a mostrar-hi escultures: àngels, creus monumentals, obeliscos en memòria dels nostres avantpassats.

Algunes tombes prenen un caire monumental, directament relacionat amb la dignitat i/o fortuna de qui hi descansa. Tal és el cas que es pot veure en el cementiri municipal de Vilanova i la Geltrú; una portalada com un arc de triomf dona pas a una ampla avinguda, com si fos la Rambla, que fineix en una petita capella blanca. A costat i costat d'aquest passeig, hom pot veure els monuments funeraris de les famílies il·lustres. Darrera la capella, el túmul erigit a la memòria de Don Víctor Balaguer.

Carrers de nínxols envolten el panteó familiar de la família Lluch, monument al qual dedicarem el nostre interès:

D. Francisco José Lluch y Torrens i altres membres de la família Lluch, durant la dècada dels vuitanta, formaren part de la Junta d'administració d'aquest fúnebre recinte

Segons una notícia apareguda en el diari vilanoví *La Defensa*, sabem que l'arquitecte D. Bonaventura Pollés Vivó traça els dibuixos perquè l'artesà Francisco Mestre (foneria «El Genio Catalán») i el marbrista Juan Gnemmi realitzin l'artístic panteó on són enterrats els avis paterns D. Francisco Lluch y Matas i donya Rosa Torrents y Carbó, els pares D. Francisco José Lluch y Torrens y Donya Buenaventura Rafecas y Puig, i les restes mortals del biografiat.

El monument funerari enquadrat per una artística reixa de ferro es sustenta damunt un basament de marbre blanc. En el centre del quadrat, s'hi erigeix el monument, pròpiament dit, flanquejat en ambdós costats per unes copes flamejants. Un obelisc truncat per un capell sosté el remat, una creu encerclada per una corona. La paret posterior és la base on estan esculpits els noms dels qui són enterrats. En la part frontal, hi podem llegir «A LA MEMORIA DE D. FRANCISCO JOSÉ LLUCH I TORRENS». Damunt aquesta inscripció neix un nou obelisc rematat pel bust a mida natural de l'esmentat patrici. Sota aquesta efígie i a manera d'escut format per un pergamí o filactèria, hi ha escrit el lema «LABOR PRIMA VIRTUS» (el treball, primera virtut); per sota surten els emblemes del Comerç (la vara de Mercuri amb les serps, coronada amb el casc alat), de l'Agricultura (les espigues) i de la Indústria (les eines pròpies com una pala i la destal).

Tot el conjunt se'ns mostra sòbriament adornat per rosetons i corones de les quals pengen unes borfes i en la reixa es troben com a poms unes decoracions vegetals que recorden els fruits del cascali.

El pas dels anys ha damnat el ferro de la reixa, que ha adquirit un color verdós i rovellat. Però el noble marbre conserva la memòria d'aquells peis quals va ser erigit.

Mausoleu aixecat el 19 d'octubre de 1887 en memòria de D. José Francisco Lluch y Torrens, en el qual es troben així mateix les restes mortuòries del seu fill, D. Francisco Lluch i Rafecas, mort el 30 de setembre de 1889 (foto Isidre Roset).

CRONOLOGIA DE LA VIDA I L'OBRA D'EN FRANCESC XAVIER LLUCH I RAFECAS, ACOMPANYADA D'ALTRES DADES D'INTERÈS

- 1818 - Neix a Vilanova i la Geltrú, fill de Francisco José Lluch i Torrents i donya Bonaventura Rafecas i Puig.
- 1830 - Deixeble de l'Escola de la Llotja depenent de la Junta de Comerç de Barcelona.
Estudia a l'Escola Industrial de Barcelona els primers elements i completa la seva formació d'enginyer en la Central d'Arts i Manufactures de París durant tres anys (1857-1861).
- 1847- 1851: Substitut del professor Sr. Vilaró en les classes d'especialitat en dibuix aplicat al teixit.
- 1849 - La Junta directiva en l'Associació defensora del treball nacional i de la classe obrera nomena Francesc. X. Lluch i Rafecas, professor director de les classes de teoria i pràctica del teixit i del dibuix aplicat a la fabricació.
- 1851 - Ratificació del càrrec per unanimitat de la Junta Directiva de la reformada «Associació de Socors i Protecció a la classe obrera i jornalera».
- 1852 - Francesc Xavier Lluch Rafecas publica l'obra en dos volums titulada *Tratado teórico-práctico de la fabricación de tejidos, el Primero en su género que se publicó en España desde la invención de la máquina Jacquard*.
- 22 de setembre de 1857 - F. X. Lluch arriba a París per completar els seus estudis d'Enginyeria Mecànica a la Central d'Arts et Manufactures.
- 1858 - Publica l'obra *Arte de armonizar los colores o ley de contraste en su yuxtaposición*.
- 21 agost de 1859 - La Direcció General d'Instrucció Pública nomena F. X. Lluch Rafecas, catedràtic interí de teoria i pràctica del teixit en l'Escola Superior Industrial de Barcelona. Càtedra que manté durant els cursos 1859-1860 i 1860-1861 en substitució del professor Aranyó.

- 15 de juliol de 1860 - Projecte de l'enginyer D. José Álvarez per a la construcció d'una carretera entre Barcelona i Tarragona per la costa.
- 1862 - Concurs oposició per a la càtedra en propietat de professor de dibuix aplicat als teixits.
- 1862 - Des de Bolton, Manchester, F. X. Lluch envia al seu mestre Lorenzo Presas el manuscrit de *Teoría Atómica*, que es publica tot seguit. El 23 d'octubre i el 12 de desembre el *Diari de Vilanova* publica una nota en què es fa resò de la publicació del llibre científic *Teoría Atómica* de F. X. Lluch Rafecas.
- 1862 - Francesc X. Lluch i Rafecas publica:
Teoría atómica. Leyes que presiden a la formación de los cuerpos compuestos, insiguiendo los principios de Dalton su fundador.
San Gervasio Barcelona.
Establecimiento tipográfico de m. Blanchart. 1862.
- 1862 - Pràctiques dels estudis d'enginyeria mecànica a Gorton, Manchester, Anglaterra.
- 1862 - Exposició Internacional a Londres (catàleg). Comissionat per muntar-hi maquinària.
- 1862 - Diploma d'acadèmic de les ciències naturals i arts de Barcelona.
- 3 de gener de 1863 - Nomenat en el càrrec de catedràtic en propietat a favor de Francesc X. Lluch i Rafecas.
- Desembre de 1863 - F. X. Lluch és nomenat soci de mèrit de l'Institut Industrial de Sabadell.
- 1866 - El director de l'Institut envia a la Diputació de Barcelona un escut de Catalunya teixit pels alumnes de les classes que imparteix Don Francesc X. Lluch i Rafecas.
- 20 de febrer de 1866 - La Diputació de Barcelona en sessió plenària fa menció del regal rebut i acorda col·locar-los en quadres per ésser exposats en el museu provincial en projecte alhora que felicita el mestre Lluch i els seus deixebles per tan ben confeccionada senyera.

- 1867 - Exposició Universal a París (catàleg). Lorenzo Presas hi participa amb l'hipòmetre d'invenció pròpia.
- 16 d'abril de 1869 - Carta a D. Víctor Balaguer diputat a Madrid, demanant-li que acceleri els tràmits per a la concessió de la Carretera de les Costes.
- 1871 - F. X. Lluch proposa al director de l'Institut, don Josep Ortega, la creació d'una ensenyança de teixits, proposta que fou aprovada el 25 de gener de 1872
- Octubre de 1872 - Publica el tractat didàctic titulat *Breves apuntes sobre el curso de teoría y práctica del tejido*.
- 1870 - L'Escola d'Enginyers abandona l'antic edifici de Sant Sebastià passant a ocupar una part dels locals de la nova Universitat juntament amb l'Escola Lliure provincial d'Arts i Oficis.
- Maig de 1871- Es comencen les obres a les Costes cap a Vilanova i la Geltrú.
- 26 de setembre de 1871 - Rep l'«encomienda d'Isabel La Catòlica» per uns retrats de la reina Isabel II i Amadeu dibuixats i posats en quadricula per encàrrec de don Eduard Reig
- 1874 - F. X. Lluch Rafecas publica a la impremta de José Milla *Programa del curso de aritmética y álgebra. Dado en el Instituto de Segunda Enseñanza de Villanueva y Geltrú por D. Francisco Lluch Rafecas*.
- 1874 - Fotografiat en l'orla del Col·legi Lliure de Segon Ensenyament de Vilanova i la Geltrú.
- 1875 - Comissionat per l'Ajuntament pel Projecte del port Vilanova. Lluch anunciava: «El puerto traerá el ferrocarril la población doblará sus habitantes.»
- 8 de març de 1876 - Aprovació per part de la Direcció General d'Obres Públiques de la Carretera de les Costes.
- Gener de 1877 - Rep l'«encomienda de Carlos III» per un retrat d'Alfons XII dibuixat, posat en quadricula i dirigit per ell per encàrrec del «Col·legi de l'Art Major de la Seda».

- Setembre de 1877 - S'inicia la construcció del pont sobre la Riera de Canyelles projecte de l'enginyer D. Gonzalo Moragas.
- 1878 - Es dona al públic la primera part de la carretera de les costes, des del riu Llobregat fins a l'entrada a les costes del Garraf.
- 1879 - José Coroleu Publica *Historia de Villanueva y Geltrú*. F. X. Lluch i Rafecas hi col·labora en l'apartat que tracta de la construcció de la carretera de les costes.
- 12 de març de 1881- *Diario de Villanueva*. Notícia que fa referència al nomenament de F. X. Lluch, enginyer industrial, com a enginyer en cap de la matèria del ferrocarril de Valls a Vilanova i a Barcelona.
- 1882 - Exposició regional a Vilanova i la Geltrú.
- 1882 - Se li confia l'ensenyança de dibuix del teixit a Lluch com a interí.
- 15 d'agost de 1884 - *Diario de Villanueva*. Fa referència a la construcció d'una carretera de Ronda (carrer Membrillo), demanant l'ajut i la influència del pare de F. X. Lluch, D. Francisco José Lluch i Torrents.
- Setembre de 1884 - S'estableix la companyia de les teresianes a la ciutat de Vilanova i la Geltrú.
- 19 d'octubre de 1884 - Centro teórico-práctico de artes y oficios a Vilanova i la Geltrú, calle de la Merced, 6, 8.
- 26 de març de 1886 - El *Boletín* de la Biblioteca-Museu Víctor Balaguer publica una ressenya titulada *El donativo Lluch*.
- 1886 - Reial Decret de 6 de novembre pel qual es creen les Escoles d'Arts i Oficis (set centres en tot l'Estat espanyol).
- 27 d'agost de 1887 - *La Defensa*. Notícia de la reixa feta per al panteó familiar dels Lluch, projecte arquitectònic de Bonaventura Pollés i Vivó, reixa a càrrec de Francisco Mestres i marbres de Juan Gnemi.
- 19 de novembre de 1887 - *La Defensa*. Notícia de l'Escola d'Arts i Oficis que el govern ha manat establir. Aquesta escola té la seva seu en la casa Lluch de la rambla Principal.

1888 - Exposició Universal de Barcelona. Lluch hi presenta els treballs elaborats en els tallers de teixit.

Amb col·laboració amb Pedro Vacarises es fa una nova edició del *Tratado teórico-práctico de tejidos*, obra esperada per fabricants tèxtils, ja que la primera edició estava exhaurida, essent aquest un llibre molt buscat pels industrials.

30 de setembre de 1889 - Mor en una caseta del Puxet Don Francesc X. Lluch i Rafecas.

1892 - Es col·loca en el campanar de l'església de Sant Antoni la campana Josepa, popularment anomenada «La Lluca» en memòria de qui en fou el seu donant, Don Francesc Josep Lluch i Torrents.